



HANDBOEK SOCIAAL GEDRAG

GRONDHOUDING, BASISAANPAK EN OMGAAN MET
INCIDENTEN

Inhoud

| | | |
|----|--|---|
| 1. | 2 | |
| 2. | 2 | |
| 3. | 3 | |
| 4. | 3 | |
| 5. | 5 | |
| 6. | Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. | |
| | Pesten | 7 |
| | Incidenten van grensoverschrijdend gedrag | 8 |
| | Rolverdeling | 8 |

Bijlagen:

Bijlage 1: Afspraken/regels

Bijlage 2: Sancties

Bijlage 3: Belangrijke strategieën voor basisrust

Bijlage 4: Time-out

Bijlage 5: Ongewenst en onacceptabel gedrag

1. Inleiding

In de visie van de school heeft sociaal gedrag een prominente plek:

Onze school is een open christelijke basisschool waar kinderen onderwijs krijgen van wijze leerkrachten. Het doel van ons onderwijs is dat kinderen nu en straks, individueel en samen, hun plek in de samenleving innemen en een scheppende bijdrage leveren aan een gezonde wereld.

Een van de leerlijnen in de visie betreft vooral het sociaal emotioneel leren: de leerlijn IK, JIJ, WIJ. Dit betekent: ik mag zijn wie ik ben, ik mag mijn eigen talenten ontwikkelen en doen waar ik goed in ben. Jij mag er ook zijn, wij leren met elkaar omgaan en houden rekening met elkaar. Wij zijn een mini maatschappij waarin wij elkaar ergens op mogen aanspreken en maatschappelijk betrokken zijn.

De school heeft vanuit deze visie de afgelopen jaren verbeteringen doorgevoerd. In de visie van de nieuwe school is veel aandacht voor persoonsvorming en socialisatie. Kinderen en ouders ervaren dat iedere dag. Het zit in alle aspecten van ons onderwijs verweven. Er wordt geoefend met eigenaarschap, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid, samenwerken en wat daarvoor nodig is: respecteren van elkaar, interesse en nieuwsgierigheid in elkaar. Verder zijn er op het niveau van de stichting SCO Delft e.o. en op het niveau van de school de afgelopen jaren een aantal documenten opgesteld. Sommige, omdat dit verplicht werd, sommige vanuit de eigen behoefte om beleid op papier te zetten. Zo is het veiligheidsbeleid inclusief onder andere het protocol schorsing en verwijdering vastgesteld door SCO Delft e.o. Op schoolniveau zijn afspraken gemaakt over gedragsregels en is een pestprotocol opgesteld. Er is gekozen voor een nieuwe methode- een nieuw leerlingvolgsysteem voor sociaal-emotionele ontwikkeling. De lessen sociaal emotioneel leren worden gegeven met behulp van de methode Kwink. Dit is een online methode waarin ook aandacht wordt besteed aan burgerschap en mediawijsheid. De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen wordt gevolgd met behulp van het leerlingvolgsysteem Zien! In schooljaar 2019-2020 zijn de methode en het leerlingvolgsysteem geïmplementeerd in de school.

In dit handboek gedrag zijn alle uitgangspunten en afspraken samengevoegd voor de Waterhof.

2. Grondhouding

Wij willen dat de Waterhof een veilige plek is waar we ons verantwoordelijk voelen voor ons zelf en de andere en samen kunnen groeien. Wij verwachten dat iedereen binnen de school de ander met respect behandelt; leerkrachten, kinderen en ouders. We vertrouwen erop dat leerkrachten en ouders die in de school actief zijn (MR, OR, hulpouders of begeleiders bij activiteiten) vertrouwelijk omgaan met informatie, met inachtneming van de AVG.

We zijn er ons ervan bewust dat we een voorbeeld zijn voor de kinderen. Dit geldt zowel voor leerkrachten als voor ouders. We spreken elkaar (leerkrachten, ouders en kinderen) aan op onze gedeelde verantwoordelijkheid hierin. We houden ons aan de regels die in de school zijn afgesproken. Jaarlijks worden per groep regels besproken en vastgelegd, waarbij er twee belangrijke waarden worden uitgewerkt: sociaal en verantwoordelijk. Zie voor de uitwerking van regels en afspraken bijlage 1.

Kernwaarden die de grondhouding bepalen zijn:

- Vertrouwen: vertrouwen geven en krijgen staat voorop. Dat geldt voor vertrouwen in de leerlingen, in elkaar en in onszelf. Onderwijs kan niet zonder vertrouwen in de toekomst. Wij stralen dat vertrouwen uit naar kinderen en ouders. Wij zijn ons daarbij bewust van onze rol als een voorbeeld voor de kinderen en de ouders.
- Ontwikkeling: De ontwikkeling van een mens is nooit af. We bieden de kinderen ruimte en veiligheid om te ontwikkelen.
- Uniciteit: Iedere kind is uniek. Ieder kind heeft een eigen aard, eigen talenten en een eigen toekomst. Elke leerling is bedoeld om te schitteren. Wij bieden de ruimte om die eigen aard en talenten tot zijn recht te laten komen.
- Verbondenheid: Wij staan midden in de samenleving en voelen ons verbonden met de kinderen en hun ouders. Wij willen dat de kinderen zich betrokken voelen bij de samenleving. Wij willen dat zij zich verantwoordelijk voelen voor hun leefomgeving en daar actief in participeren. We zijn geïnteresseerd in andere geestelijke stromingen en stimuleren kinderen om ons deelgenoot te maken van hun zienswijze of ons te informeren over hun geloof. Onze pluriforme samenleving vraagt om begrip en kennis van verschillende culturen en gebruiken.

Wanneer zich problemen voordoen op het gebied van gedrag vragen en bieden we hulp aan elkaar.

3. Handelingsgericht werken met gedrag (HGW)

Passend onderwijs krijgt al gestalte in de klas in de vorm van handelingsgericht werken volgens de 1-zorgroute. Dit houdt in:

- Afstemming op de onderwijsbehoeften van de leerlingen, uitgaan van positieve kwaliteiten;
- Preventief en proactief denken en handelen;
- Doelgericht omgaan met verschillen in een groep;
- Leerkracht is de eerste verantwoordelijke, interne begeleiders zijn coach;
- Planmatig werken en adequaat registreren;
- Ouders zijn educatief partner;
- Leerlingen worden actief betrokken; en
- Goede afstemming tussen groepsniveau, schoolniveau en samenwerkingsverband niveau.

De centrale figuur bij (de uitvoering van) zorg en begeleiding van de leerlingen en de contacten met ouders is altijd de leerkracht.

Een groepsaankpak gedrag is gericht op preventie op drie niveaus:

1. Een algemene aanpak voor de hele groep: effectief klassenmanagement, een regelsysteem ten behoeve van een rustig en ordelijk werkklimaat en het gebruik van een programma voor sociale en emotionele competenties.
2. Een aanvullende aanpak voor risicoleerlingen (7-10 %): een specifiek beschreven aanpak (gedragshulpplan).
3. Voor zo'n 3-5 % van de leerlingen voldoet de aanpak op het eerste en tweede niveau niet en is de bemoeienis van gespecialiseerde begeleiders zoals gedragspecialisten of orthopedagogen nodig (externen worden betrokken).

5. Niveau 1: De basisaanpak

Bij de start van ieder nieuw schooljaar is de groep niet vanzelfsprekend een positieve, hechte groep. De ontwikkeling van groepen laat zich beschrijven aan de hand van de term groepsvorming, waarbij 5 fasen zijn te herkennen. In de eerste weken van het nieuwe schooljaar zijn de fasen van forming (kennismaking, oriëntatie, hoe werkt het hier?), storming (strijd om invloed, wie zijn de informele leiders) en norming (gemeenschappelijk normen) van belang. In de periode van de herfstvakantie tot juni spreken we over de fase van performing: langere periode van rust en plezierige samenwerking. De laatste fase van een schooljaar is de fase van adjourning: de groep houdt op met bestaan.

De fasen lopen niet altijd chronologisch. Soms kan de fase van storming zich al op de eerste schooldag voordoen. De leraar moet hierop bedacht zijn en direct de regels presenteren. De fasen van storming en norming worden dan in feite omgedraaid. Ook kunnen verstoringen of veranderingen leiden tot terugval in gedrag, bijvoorbeeld doordat er een nieuwe leerling bij komt of weggaat, doordat er een verandering is van leerkrachten of iets anders. Bij terugval in gedrag kan het soms nodig zijn opnieuw alle fasen met de groep te doorlopen.

Vanaf dag 1 forming:

1. Bespreek met de groep hoe het werkt in de klas:
 - Welke afspraken gelden tijdens het zelfstandig werken?
 - Waar liggen de boeken, werkboeken, potloden etc.?
 - Wanneer mag je naar de wc?
 - Hoe ziet het lesrooster eruit?
 - Wanneer is het pauze?
 - Wanneer mag je door de klas lopen, mag je een telefoon mee in de klas etc.?
2. Neem tijd voor groepsactiviteiten die gericht zijn op kennismaking, zoals:
 - Kringgesprekken: jezelf voorstellen, een ander voorstellen
 - Naamspelletjes
 - Verjaardagskalender maken
 - Paspoort van jezelf maken
 - Raadsels opgeven over jezelf
 - Portrettekenen: zelfportret/elkaar
 - Elkaar brieven laten schrijven
 - Voorwerpen mee laten nemen, laten raden van wie het is of erover laten vertellen

Eerste week/weken: norming

3. Bespreek de regels van de school met de groep, bijvoorbeeld door:
 - De algemene regels op klasniveau te concretiseren en in de klas zichtbaar te maken
 - Benoem het gewenste gedrag in de dagelijkse aanpak, spreek verwachtingen uit en geef complimenten.
 - Iedere week een regel centraal te stellen: bespreek wat de regel betekent in verschillende situaties (bijvoorbeeld tijdens instructie, tijdens het zelfstandig

- werken, in de gang, bij het buiten spelen, bij de gym etc.), oefen de regel en beloon de groep extra als ze het gedrag dat bij de regel hoort vertonen.
4. Biedt lessen aan over normen en waarden (methode sociaal-emotionele ontwikkeling Kwink).

Tot aan de herfstvakantie: storming

5. Sociogram maken om een goed beeld te krijgen van de verhoudingen in de groep (binnen 6 weken). Stop dit sociogram in je groepsmap en sla het op in Parnassys (kan ook in Parnassys gemaakt worden).
6. Tijd besteden aan het omgaan met conflicten:
 - Bespreken hoe je effectief problemen oplost.
 - Oefenen met voorbeeldsituaties
 - Kinderen in voorkomend geval zelf conflicten laten oplossen met jouw hulp en evalueren.
7. Oefenen met samenwerkend leren/ groepsactiviteiten en steeds evalueren.
8. Biedt lessen aan uit de methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling. Doe eerst de lessen waarvan je inschat dat die voor jouw groep belangrijk zijn.

Vanaf de herfstvakantie: performing

9. Analyseer de sociaal-emotionele ontwikkeling van de groep aan de hand van de ingevulde observatielijsten (en in de bovenbouw ook de ingevulde leerling vragenlijsten) van Zien!
10. Bespreek de analyse met de IB-er en/of de gedragsspecialist van de school. Bespreek ook of er kinderen in aanmerking komen voor preventieniveau 2: aanpak voor sommigen.
11. Lessen sociaal-emotionele ontwikkeling blijven geven, tijd houden voor samenwerkend leren etc. Denk ook eens aan andere mogelijkheden dan de methode.
12. Blijf het gedrag met de groep evalueren: wat ging er goed, wat kan er beter?

Aan het einde van het schooljaar: adjourning

13. Bereid de leerlingen voor op het naderende afscheid, bedenk activiteiten om het jaar goed af te sluiten
14. Zorg dat de sfeer tot het einde van het schooljaar plezierig blijft.
15. Evalueer je aanpak en bespreek met de kinderen wat de groep in een jaar bereikt heeft.

6. Niveau 2: De aanpak voor sommigen

Op preventieniveau 2 wordt planmatig gewerkt aan gedragsveranderingen. Pas als alles is gedaan voor de hele groep, kunnen interventies van niveau 2 worden ingezet. Stappen voor niveau 2:

1. Informatie verzamelen. Het is op niveau 2 niet nodig om een uitgebreid diagnostisch onderzoek te doen. Denk meer aan een gesprek met de leerling, informatie van ouders, spontane observatie en observatie door middel van het leerlingvolgsysteem voor sociaal-emotionele ontwikkeling. Bij ongewenst gedrag is de eerste vraag: waarom vertoont een kind dit gedrag? Ook is het belangrijk

om jezelf de vraag te stellen of het gaat om niet willen of niet kunnen en of het gedragsprobleem wat je ziet niet eigenlijk een leerprobleem is. Denk aan de frustratie van het niet mee kunnen komen en het voortdurend extra oefenen. Ook een niet uitgedaagde, verveelde hoogbegaafde leerling kan gedragsproblemen vertonen als het leren niet op zijn mogelijkheden is afgestemd.

2. Groepsgewijs of individueel aanpakken. Ga na of je onderwijsbehoefte kunt clusteren. Voorbeelden van een groepsgewijze aanpak voor een probleem dat bij een aantal leerlingen speelt:
 - Specifiek inzetten van strategieën voor basisrust, zie bijlage 3.
 - Beloningssysteem voor de groep.
 - Strategie om kinderen te leren aandacht vragend gedrag te negeren.
 - Aanvullende regels benoemen voor bepaalde situaties (bijvoorbeeld vrije momenten, buitenspelen).
 - Klassikaal bespreken van terugkerende incidenten en consequenties, bijvoorbeeld met de GGGGG-aanpak (gebeurtenis, gevoelens, gedachten, gedrag, gevolgen).
 - Sancties afspreken, zie voorbeelden in bijlage 4. Bedenk dat straffen niet per se een slechte strategie is, maar wel nadelen heeft (negatief zelfbeeld van de leerling, negatieve gevoelens bij de leerling ook richting leerkracht). Straffen is een noodgreep, stop er mee als de straf niet werkt.
 - Time-out toepassen, zie bijlage 5. Vooral leerlingen met impulsief gedrag hebben vaak tijd nodig om kalm te worden. De time-out heeft tot doel om de emoties en gedachten tot rust te laten komen. De time-out kan zowel door de leerling als door de leerkracht worden gekozen.

3. Individueel aanpak gedrag. Wanneer een aanpak op groepsniveau niet voldoende is voor een kind, is een individuele aanpak te overwegen:
 - informatie verzamelen om specifieke onderwijsbehoefte van het kind te kunnen benoemen
 - advies vragen bij IB, gedragspecialist of andere collega.
 - aanmelden bij SOT (schoolondersteuningsteam, bestaande uit directeur, IB en gedragspecialisten) voor bespreking
 - plan op papier zetten
 - als het concept plan klaar is bespreken met ouders en kind. Zorg ervoor dat zowel ouders als het kind zich eigenaar voelen van het plan!

In de bouwvergaderingen is ruimte om leerlingen kort te bespreken. Soms is een snelle feedback voldoende voor een leerkracht om een kleine aanpassing te doen voor een leerling. Soms kan het prettig zijn om advies te vragen aan het SOT en soms is het handig om een leerling uitgebreid te bespreken in een intervisie (volgens incidentmethode).

4. Evalueren. Als een plan ten minste 6 weken is volgehouden, evalueer je het plan met de betrokkenen (ouders, kind en eventueel anderen). Je kunt het plan dan afsluiten, aanpassen en verlengen, afhankelijk van de evaluatie. Als het plan niet goed genoeg heeft gewerkt, kun je zelf een intervisie organiseren. Vervolgens stel je het plan bij en volgt er weer een uitvoeringsperiode van 6 weken.

7. Niveau 3: De aanpak voor enkelen

Als de preventieve aanpak op niveau 1 en 2 onvoldoende resultaat heeft, kunnen kinderen in aanmerking komen voor extra ondersteuning. Het betreft leerlingen die het risico lopen op externaliserend probleemgedrag, criminaliteit of geweld. Op niveau 3 is betrokkenheid van Delft Support, PPO Delflanden, GGZ of iets anders vaak noodzakelijk om tot de juiste aanpak te komen. De stap naar externen kan pas gezet worden als ook ouders inzien dat dit noodzakelijk is. Daarvoor is het noodzakelijk dat ook interventies op niveau 1 en 2 met ouders zijn besproken en geëvalueerd. Op niveau 3 is IB-er de eerst aangewezen contactpersoon voor externen. In het schoolondersteuningsteam zal altijd eerst worden nagegaan of alle stappen die de school heeft ondernomen of kan ondernemen gezet zijn. Ofwel of de basisondersteuning wel of niet toereikend is. Als dat niet zo is, bepaalt de schoolleiding in samenspraak met de intern begeleider de te nemen vervolgstappen voor een nieuw intern proces. Wanneer na de bespreking duidelijk wordt dat externe hulp nodig is wordt er eerst een gesprek met de ouders georganiseerd om hulpvragen en verwachtingen ten aanzien van externe hulp op één lijn te krijgen. De intern begeleider is bij dit gesprek aanwezig.

Zo komen we tot de volgende stappen van een **extern proces**:

1. Externe consultatie en/ of begeleiding
 - Diagnostiek: wat is de diagnostische vraag van school en ouders? Wie kan deze vraag het beste beantwoorden? Moet er een onderzoek plaatsvinden, welke externe partner wordt ingeschakeld (bijvoorbeeld GGZ, Delft Support, onderwijsadviesdienst).
 - Consultatie of begeleiding: preventieve ondersteuning door PPO Delflanden, d.m.v. bijvoorbeeld observaties in de klas en begeleiding voor de leerkracht.
2. Wanneer deze ondersteuning/begeleiding tot onvoldoende resultaat heeft geleid, staat de school voor de volgende vraag: is de basisondersteuning van onze school voldoende om deze leerling te ondersteunen? Er zijn dan drie keuzes:
 - Is er een extra arrangement voor deze leerling mogelijk, zodat de leerling met extra ondersteuning op deze school kan blijven?
 - Is er een andere basisschool met een bredere basisondersteuning die een passend onderwijsaanbod heeft voor de leerling?
 - Is er een speciale lesplaats nodig?

Er volgen dan een aantal stappen:

- Invullen deel 1 van groeidocument met ouders.
- Gesprek lokale ondersteuningsadviseur (LOA), ouders en school.
- De school vult samen met ouders een ontwikkelingsperspectief in (OPP), dit is deel 2 van het groeidocument. Bij een arrangement vult de IB-er dit in. Bij een speciale lesplaats wordt het OPP opgesteld door de IB-er van de nieuwe school. Hierin wordt beschreven welke doelen met dit kind worden nagestreefd op korte- en lange termijn en wat het kind nodig heeft om tot goed onderwijs te komen.
- Een commissie neemt een besluit over het arrangement, de speciale of andere lesplaats en geeft een beschikking af.

Pesten

Een leerling wordt gepest als hij of zij regelmatig en voor langere periode is blootgesteld aan negatieve acties van welke soort dan ook door een of meerdere leerlingen. Het pestgedrag heeft de bedoeling fysieke of psychische schade te berokkenen aan anderen via direct of indirect gedrag. Direct kan verbaal (incl. cyberpesten) of fysiek zijn, indirect gedrag houdt negeren in of iemand buitensluiten van de groep.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen. Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan. Leerkrachten, leerlingen en ouders hebben echter een taak bij het tegengaan van pesten.

Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van leerkrachten en hierom durven vragen. Leerkrachten en ouders dienen oog te hebben voor de signalen van de kinderen. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben. Voor leerkrachten betekent het dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Incidenten van grensoverschrijdend gedrag

Onder grensoverschrijdend gedrag verstaan we: gedrag dat een ander individu schaadt. Het gaat om gedrag wat 'duidelijk niet kan'. Pesten is hier een voorbeeld van, andere voorbeelden zijn een ander fysiek pijn doen, spullen vernielen, weglopen. Ook zijn er veel voorbeelden te bedenken die onder grensoverschrijdend gedrag vallen, wanneer de leerling doorgaat met het gedrag na herhaaldelijk waarschuwen, zoals schelden, vloeken, brutaal of respectloos zijn, liegen. In de bijlage is een overzicht opgenomen van ongewenst en grensoverschrijdend gedrag.

Incidenten van grensoverschrijdend gedrag worden gemeld aan ouders en genoteerd in Parnassys. Zie ouders als bondgenoot, waarmee je samen werkt aan het voorkomen van nieuwe incidenten. Een incident met grensoverschrijdend gedrag van ouders wordt door de leerkracht gemeld bij de directeur.

Wanneer het grensoverschrijdend gedrag blijft voortduren, kunnen sancties zwaarder worden. Een uiterste maatregel is het schorsen van een leerling, zie ook het protocol schorsen en verwijderen.

Rolverdeling

Leerkracht

Op niveau 1 en 2 is de leerkracht de eerste verantwoordelijke. De leerkracht zorgt voor een goede groepsaanpak en signaleert de kinderen waar een aanvullende aanpak op niveau 2 voor nodig is. De leerkracht neemt het initiatief om de IB-er en de gedragsspecialist te betrekken. Dat doet de leerkracht door advies te vragen, door de leerling (al dan niet met hulp van IB of gedragsspecialist) aan te melden voor bespreking in het schoolondersteuningsteam (SOT) of door te vragen een intervisie te organiseren.

IB-er

De IB-er kan betrokken worden op alle niveaus. Op niveau 1 op initiatief van de leerkracht of op eigen initiatief. Op niveau 2 vanaf de bespreking van de observatielijsten en wanneer een individuele aanpak nodig is.

Op niveau 3 ligt het initiatief bij de IB-er. Externen (niveau 3) kunnen pas betrokken worden als er al een plan is gemaakt en voor minstens 6 weken uitgevoerd. Kinderen in niveau 2 en 3 worden in het Schoolondersteuningsteam (SOT) besproken.

Gedragsspecialisten

De gedragsspecialisten spelen een belangrijke rol op niveau 1. Zij ontwikkelen een programma om de groepsvorming aan het begin van het schooljaar (De gouden weken) te ondersteunen. Dit programma wordt gebaseerd op de lessen van Kwink en de 5 fasen van groepsvorming zoals beschreven in het Handboek Gedrag. Ook zullen de gedragsspecialisten zowel formeel als informeel met collega's in gesprek gaan over opvallend gedrag en de groepsvorming in de groepen. Collega's kunnen voor vragen, advies of feedback bij hen terecht.

Op niveau 2 worden de gedragsspecialisten betrokken bij analyse van de observatielijsten van Zien en bij het bedenken van een specifieke aanpak op groeps- of individueel niveau. Vanaf schooljaar 2020-2021 maken de gedragsdeskundigen onderdeel uit van het Schoolondersteuningsteam (SOT). Ook bij het uitvoeren van de hulpplannen kunnen zij de leerkracht ondersteunen. Begeleiding kan gericht zijn op de hele klas, de leerkracht of individuele leerlingen. Per situatie wordt gekeken wat de best passende manier van begeleiden is.

Bijlage 1: Afspraken en regels

Basisregels in de school:

Twee basiswaarden staan centraal: sociaal en verantwoordelijk.

Sociaal:

- respect
- samen werken
- elkaar helpen
- open en eerlijk

Verantwoordelijk:

- voor je eigen werk
- voor je eigen gedrag
- voor je spullen
- voor je omgeving

Aan het begin van het schooljaar worden in iedere klas de schoolregels met de kinderen vertaald naar klassenregels. Deze regels worden vervolgens onder de aandacht gebracht bij ouders.

Organisatie in de groep:

- De indeling van de dag is zichtbaar en wordt elke dag met de leerlingen besproken.
- Toiletregeling: de regeling in de groep is afgestemd op de leeftijd, waarbij er een balans is tussen regels en eigen verantwoordelijkheid van de kinderen.
- Pakken, opruimen en gebruik materialen: in de groep zijn vaste plekken voor materialen. Kinderen worden gestimuleerd zelfstandig materialen te pakken en op te ruimen.
- Instructie, bevorderen betrokkenheid alle leerlingen: hoe gaan we om met vingers?
- Omgaan met uitgestelde aandacht tijdens de verwerking:
 - De leerkracht bepaalt de aandacht.
 - De kinderen kunnen alleen iets vragen wanneer de leerkracht bij hen is. Met een vragenkaartje kunnen ze aangeven dat ze een vraag hebben.
 - De kinderen weten wat ze moeten doen als ze klaar zijn met hun werk.
 - De eindtijd van de verwerking is duidelijk voor de kinderen met gebruik van een time-timer of een klok.
 - Looproutes leerkracht: de leerkracht heeft een vaste looproute door de klas.

Regels in de school:

- Bij de eerste bel komen de kinderen naar binnen met als doel om half negen te starten met de lessen. Bij groep 1-2 en 2-3 en groep 3 (tot ongeveer de herfstvakantie) brengen de ouders de kinderen tot aan de klas. Bij de overige groepen komen de kinderen zelf of met de leerkracht naar binnen.
- In groep 1-2 wordt 2x per week een inloop met ouders georganiseerd tot 8.45 uur. De leerkracht legt materiaal klaar.
- De groepen 3 -8 (3 vanaf herfstvakantie) starten de dag met technisch lezen. Uitzondering op deze regel is de maandag.
- We lopen, spelen en werken rustig op de gang, zodat andere groepen niet gestoord worden. De leerkracht bepaalt welke en hoeveel kinderen op de

gang mogen spelen. Ook voor het werken in de gang of aula geldt dat kinderen dit rustig doen.

- De leerkracht eindigt de dag met een dagafsluiting in de groep.
- De leerkracht zorgt ervoor dat de kinderen rustig naar buiten gaan, indien nodig onder toezicht. Op de Angolastraat worden de kinderen van de groepen 1-2 door ouders bij de klas opgehaald.
- Telefoon: onder schooltijd worden mobiele telefoons van kinderen niet gebruikt, tenzij de leerkracht dat specifiek aangeeft.
- In de gymzaal dragen kinderen gym schoenen, worden lange haren vastgemaakt en sieraden afgedaan.

Straffen en belonen en time-out:

- We geven kinderen veel complimenten op gewenst gedrag (individueel, groepjes of de hele groep).
- We zorgen regelmatig voor groepsbeloningen, bijvoorbeeld extra naar buiten, een spelletje met de groep doen, een filmpje kijken.
- Bij overtreding van de regels wordt een passende sanctie toegepast, zie bijlage 2.
- Wanneer wordt een time-out, zie ook bijlage 4.

Bijlage 2: Sancties

| Activiteit / opdracht | Tijdstraf / apart zetten | Onthouden / ontzeggen |
|------------------------------|--|------------------------------|
| Opdracht opnieuw doen | Deel van de pauze binnen blijven | Deel van pauze |
| Opruimen | Na schooltijd nablijven of werk mee naar huis geven (na inlichten ouders). | Deel van een leuke les |
| Vegen | Uit de kring | Groepsbeloning |
| Schrijfoopdracht | Uit de speelhoek | Gym |
| | Tafel uit groepje | Excursie |
| | Time-out plek in de klas | Activiteit |
| | Time-out plek in een andere groep. | |

Uitgangspunten bij sancties:

1. Wees mild
2. Zeg wat je doet en doe wat je zegt
3. Blijf kalm en zakelijk
4. Leg altijd uit waarom de leerling wordt gestraft
5. Een straf is gericht op het gedrag, niet op de leerling
6. Dreig niet met straffen, maar leg de straf direct op
7. Begin na de straf steeds weer met een schone lei
8. Als de straf niet werkt, blijf er dan niet mee doorgaan

Bijlage 3 : Belangrijke strategieën voor basisrust

Preventieniveau, toe te passen bij alle leerlingen, o.a. gebaseerd op lijst van Kees v. Overveld

- Begroet de leerlingen
 - Wees een gastheer /-vrouw
 - Goed voorbeeld doet goed volgen
 - Complimenteer goed gedrag
 - Herinner aan regels (wijs ernaar)
 - Verwachtingsvol wachten
 - Voer kind-gesprekken
 - Ga de klas in (niet alleen bij het smartbord staan en op kruk zitten)
 - Loop rondes met een gegarandeerd contact
 - Noteer de tijd in het schrift in de kantlijn bij je ronde, dan zie je hoeveel er gemaakt is
 - Corrigeer zithouding
 - Maak tijdens ronde verschil tussen hulp (30 sec.) en instructie 'ik roep je straks even bij me'
 - Zoek nabijheid
 - Zoek oogcontact
 - Wijs naar de leerling
 - Maak hand-tafel-oog contact
 - Maak het 'geheime teken'
 - Wees kort en duidelijk in je gedragsaanwijzingen
 - Wees zelfverzekerd en assertief
 - Gebruik je humor
 - Geef opdracht en zeg 'Dank je wel!'
 - Complimenteren
 - Noem de naam van de leerling in de uitleg
 - Spreek hoge verwachtingen uit
 - Wijs naar de regel en de leerling
 - Keep the flow of instruction
 - Sluit de beurt duidelijk af
 - Evalueer pauzes gecontroleerd (eerst aan het werk zetten, erop terugkomen)
 - Zet ze aan het werk
 - Hanteer één manier van aandacht vragen (zoals stilteteken of belletje)
 - Gebruik naamstokjes
 - Noem een naam voordat je vraagt / corrigeert
 - Maak looproutes en looplijnen (op het plein)
 - Herken de patronen (waar en bij wie begint iets) en 'grijp preventief in'
 - Mobiliseer de klas (op je hand krijgen, mening vragen)
 - Geef een ik-boodschap
 - Ga de strijd niet aan, zeg bijv. 'ik kom erop terug' en organiseer dan op 1-op-1 moment
 - Pick your battle: bepaal zelf het moment om de strijd aan te gaan
 - Plan de chaos: in de komende 2 min. Gaan we.....
 - Blijf lachen
 - Spiegel het gedrag
 - Vraag naar gedachte of gevoel ipv naar gedrag
 - Hanteer de drietrapsraket:
 - o Piet, aan de slag
 - o Piet, aan de slag
 - o Piet, aan de slag, anders volgt er een consequentie
 - o Ik zie dat je niet aan de slag gaat, ik kom er later op terug.....
 - Pak je verlies, maar vergeet niet
 - Houd soms je mond
 - Geniet, ga zitten
 - Negeer secundair gedrag
 - Blijf emotioneel neutraal
 - Reageer neutraal, zonder oordeel
 - 'Wees niet jezelf' maar wees een professional
 - Zorg voor succes
 - Start altijd met het minst erge gedrag
 - Zeg wat je doet, doe wat je zegt... consequent zijn
 - Geef denktijd
 - Geef je fouten toe
 - Blok het gedrag: hand ervoor
 - Vier de successen met elkaar
 - Geef regelmatig feedback
 - Minimaliseer de aandacht voor ongewenst gedrag
 - Blijf de regisseur van je eigen scène
 - Let op je stem
 - Ontmijn de situatie: met een 'verrassende actie' de angel eruit
 - Grijp in bij agressie
 - Zie een gedragsincident als leermoment
 - Geef de leerling een voorinstructie
 - Steun op je collega's
- Niet doen:
- Stel geen retorische vragen over probleemgedrag
 - Vermijd onnodige dreigementen en gezagsvertoon (risico machtstrijd!)
 - Geef geen loze waarschuwingen
 - Blijf niet te lang stilstaan bij het probleemgedrag

Bijlage 4: Time-out

De time-out is een verder doorgevoerde vorm van negeren. De time-out heeft vaak een negatieve klank, maar kan ook juist positief worden ingezet. Op de Waterhof gebruiken we de time-out met als doel dat de leerling leert controle te houden over het eigen gedrag.

Wanneer de leerling de controle dreigt te verliezen kan gekozen worden voor de time-out. Tijdens de time-out kunnen de emoties en gedachten tot rust komen. De leerling kan zelf een time-out kiezen, de leerkracht kan de suggestie geven van een time-out of de leerkracht kan de time-out opleggen. De laatste situatie is bijvoorbeeld nodig bij verbale of fysieke agressie en oppositioneel gedrag.

De zelfgekozen time-out en de time-out als suggestie is altijd in de klas. In iedere klas is hiervoor een plek gereserveerd (tafeltje apart of iets dergelijks).

Een time-out buiten de klas wordt alleen toegepast bij verbale of fysieke agressie en oppositioneel gedrag. Bij deze time-out wordt de leerling altijd onder toezicht van een andere volwassene (leerkracht of anders) geplaatst. Een time-out moet kort zijn, maximaal 15 minuten. De leeftijd van de leerling kan als vuistregel worden gehanteerd. De leerkracht bepaalt bij de gestuurde time-out wanneer de time-out is afgelopen. De leerling krijgt een timer of zandloper mee, zodat duidelijk is hoe lang de time-out nog duurt. De leerkracht kan de time-out inkorten als het gewenste effect eerder bereikt is.

Wanneer een time-out meerdere keren bij een leerling moet worden opgelegd is dit een teken dat deze leerling een individueel gedragshulpplan nodig heeft.

Bijlage 5: Ongewenst gedrag en onacceptabel/grensoverschrijdend gedrag

| Ongewenst gedrag | Ongewenst tot onacceptabel gedrag | Onacceptabel gedrag |
|---|--|--|
| <p>Leerkracht lost het probleem op in de groep.</p> | <p>Leerkracht lost het probleem op in de groep, vraagt eventueel om advies bij een collega (leerkracht of IB-er).</p> | <p>Leerkracht probeert het probleem in de groep op te lossen, vraagt hulp bij een collega als dat nodig is.</p> <p>Het gedrag wordt als incident geregistreerd in Parnassys en gemeld bij IB-er en directie.</p> <p>Contact met ouders voor een afspraak.</p> |
| <p>Voorbeelden ongewenst gedrag:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bemoeien - Praten door de klas - Geluiden maken - Van je plek lopen - 'Grapjes' maken - Uitdagen - Klikken - Duwen, trekken - Liegen - Brutaal, grote mond - Niet werken - Werk bekladden - Huiswerk niet af | <p>Voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Blijven storen na correctie - Respectloos zijn - Schelden - Buiten sluiten - Verbaal pesten (eenmalig) - Werk weigeren - Weglopen als je wordt aangesproken - Vals beschuldigen - Slaan of schoppen - Gooien met spullen - Werk verscheuren, bekladden meubels | <p>Voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dusdanig verstoren van de les dat lesgeven niet meer mogelijk is - Verbaal geweld, zoals bedreigen of intimideren - Fysiek geweld, bewust een ander pijn doen of letsel toebrengen - Pesten - Obscene gebaren - Spullen van school vernielen - Weglopen van school |